

Lectura política de les eleccions al Parlament de Catalunya 12M.

Maig 2023

Introducció

Aquest document d'anàlisi és un recull de conclusions derivades d'una lectura política dels resultats del 12M, de les dades demoscòpiques prèvies a les eleccions i de les coordenades polítiques en les es que es situen els diferents actors polítics en els darrers temps. L'objectiu és servir de guia per discutir el que ha passat en aquestes eleccions i poder bastir estratègies futures de cara a entomar el nou cicle polític que s'obre a Catalunya.

Principals conclusions

- **Una societat despolititzada.** La participació electoral de les eleccions catalanes de 2024 ens mostrava un ascens respecte de 2021, de més de 6 punts, però en comparativa amb l'històric de participació electoral que tenim des de 1980 és una de les més baixes. De fet, les eleccions del 2024 son les quartes menys participatives amb un 57,9% i es situa només per davant de les de 2021 (51,3%), les de 1995 (54,9%) i les de 2006 (56%). Es situa, de fet, per sota de la mitjana de participació a les eleccions al Parlament de Catalunya que és del 60%. Després d'anys on la participació electoral era extraordinària i es situava per sobre de la mitjana tant a les autonòmiques com a les generals, recordem que aquesta va passar del 70% al 2015 i al 2017, la desafecció ha anat a l'alça i això s'ha traslladat amb claredat a aquest indicador. El descens en participació confirma les dades demoscòpiques que ja tenim: baixada en l'interès per la política, caiguda del nivell d'informació per la política, escàs seguiment de la campanya electoral, identificació de la política com a un dels principals problemes del país i domini de les emocions negatives cap a la política.
- **Catalunya, gira a la dreta.** Els resultats del 12M mostren un país que ha canviat les seves coordenades polítiques efectuant un gir conservador que acaba amb dos cicles polítics que han caracteritzat la dinàmica política en els darrers 15 anys. Tant el procés com la concreció de l'onada populista a Catalunya posterior al 15M havien girat l'hegemonia del país clarament a l'esquerra permetent a opcions com el nostre espai, la CUP o ERC poder defensar i aconseguir que gran part dels seus postulats fossin acceptats com a sentit comú. Tanmateix, aquest cicle iniciat entre el 2012 i que es va anar debilitant després de 2021, ha finalitzat i ens dona un mapa polític més conservador. La consolidació de Vox i l'aparició d'AC certifiquen una tendència que també es materialitza en la victòria del PSC amb el candidat més conservador en els darrers 40 anys, la recuperació del PP i la refundació de Convergència sense cap tipus de tabú per part de Puigdemont.

- **L'època dels grans discursos s'ha acabat: ordre, gestió i solucions.** Els catalans i les catalanes han apostat per la victòria clara i contundent d'un candidat que ha centrat tota la seva campanya en un discurs basat en l'ordre i l'estabilitat del país, la gestió, els serveis públics i en recuperar un autogovern efectiu. Cap discurs polític grandiloqüent, cap gran marc conceptual o cap gran abstracció política han caracteritzat la campanya del PSC. Illa s'ha presentat com un gestor capaç de posar en marxa Catalunya contraposant-ho a anys d'excitació política pel procés. Li ha sortit bé. El PSC ha llegit la necessitat d'estabilitat, d'ordre i de política pràctica de la societat catalana i ha centrat tota la seva acció en parlar de gestió i de solucions als problemes que tenen els catalans i catalanes. La moderació d'Illa i la solvència que el PSC ha intentat destacar durant tota la campanya han estat els grans actius dels socialistes per al 12M, sense oblidar la recuperació de la marca dels socialistes, el factor Pedro Sánchez i la capitalització de l'amnistia. La societat catalana ha premiat més al perdonador que als perdonats.
- **La batalla PSC vs. Convergència i el retorn del bipartidisme a Catalunya.** El resultat electoral també mostra el que pot acabar essent el nou escenari polític a Catalunya. Per un costat confirmen l'ascens del PSC com a força dominant al sistema polític català després dels anys d'ostracisme provocats pel PSC. Des del 2019, el PSC ha anat millorant els seus resultats tot i que no ha estat fins al cicle polític iniciat després del 2021, amb la victòria en vots a les eleccions al Parlament de Catalunya, el retorn al domini del poder local en les municipals de 2023 amb victòries a Girona, Lleida i Tarragona i amb el govern de Barcelona, i el gran resultat de les generals de juliol de 2023, on podem afirmar que el PSC està en un moment de fort creixement polític i electoral. Paral·lelament, s'han produït dos canvis: ERC, que era el rival del PSC en el cicle del 2019 fins al 2023, ha caigut en aquestes eleccions al Parlament de Catalunya fins a ser tercera força i a una gran distància de les dues primeres. La caiguda d'ERC eleva el resultat de Junts que tot i simplement assistir a una lleugera millora a nivell de percentatge li ha permès pujar 3 diputats i ser la única força que tot i que a certa distància del PSC pot ser competitiva contra els socialistes. Tot i això cal destacar que anem cap a un bipartidisme català però amb els dos actors principals menys forts tant electoralment com políticament que en l'etapa bipartidista prèvia des dels 1980 fins al 2012.
- **El procés ha finalitzat però les demandes de reconeixement polític no.** Una de les lectures evidents del resultat electoral del 12M és que la societat catalana ha escollit passar pàgina del procés sobiranista. Sembla clar que la concentració de vot útil per part d'Illa d'amplis sectors de la població que volien finalitzar aquesta etapa s'ha donat. A més, l'altra gran dada que mostra això és que el nacionalisme

o l'independentisme català ha obtingut el seu pitjor resultat a nivell electoral des del 1980: 61 escons i 43,2% dels vots. Unes xifres clarament allunyades del cicle immediatament anterior i del període 1984 – 2000. Les raons d'aquest mal resultat del nacionalisme català es poden dividir en dos: transferència directa de vot de les forces independentistes, especialment ERC, cap al PSC i desmobilització de l'electorat independentista. L'increment de la participació respecte 2021 es va donar en municipis i zones clarament no independentista, fet que explica no només la victòria del PSC, hegemònic a l'AMB, sinó també els grans resultats del PP i el manteniment de la força electoral de Vox. Es va produir una abstenció diferencial que aquest cop va perjudicar a l'independentisme català. Tot i això, cal deixar clar que tal i com indiquen totes les enquestes d'opinió pública a Catalunya, les demandes independentistes, especialment les vinculades al reconeixement nacional i a que Catalunya esculli el seu futur segueixen sent compartides per amplis segment de la societat catalana. El procés, com a dinàmica explicativa del comportament polític i electoral a Catalunya, ha pogut acabar però el conflicte encara no està resolt i aquesta és una dada important a tenir en compte durant la legislatura. El proper Govern socialista haurà de donar una sortida al conflicte polític si vol construir hegemonia política a Catalunya.

- **L'esquerra alternativa, a la baixa arreu.** Les grans derrotades de les eleccions del 12M han estat les esquerres alternatives d'aquest país. ERC, CUP i Comuns, que són els partits ubicats més a l'esquerra són els que han patit un major daltabaix en comparació amb 2021 en els seus resultats i han acabat de confirmar algunes tendències que ja es van iniciar prèviament. ERC, que va dominar el cicle del 19 fins al 21, ha confirmat el seu retrocés electoral que ja es va donar a les municipals i generals de 2023 perden més de 200.000 vots, caient 13 diputats i perdent 8 punts de vot passant de la segona força en escons a la tercera a molta distància de PSC i Junts. La CUP, per la seva banda, ha perdut més de 65.000 sufragis, 5 diputats i 2 punts de vot i també confirma els seus mals números que les municipals i generals de 2023. El nostre espai també confirma una tendència a la baixa que les generals del 23J van amagar gràcies a la segona posició obtinguda però que corrobora la caiguda a municipals i el descens a autonòmiques des de 2012. Aquestes formacions, totes elles amb un discurs de qüestionament del sistema ja sigui des de la vessant social, nacional o des de totes dues, són les úniques que han baixat a nivell electoral en les eleccions del 12M mostrant el deteriorament de l'espai polític de l'esquerra transformadora o de l'esquerra a l'esquerra dels socialistes. Aquesta dada és fonamental per dues coses: entendre el moment polític que estem vivint i recomposar el nostre espai electoral des d'una batalla política per liderar l'esquerra transformadora a Catalunya. A nivell estatal, sols hi ha 3 marques a l'esquerra del PSOE que han aconseguit bons resultats (i sorpassar-lo) en aquest cicle: Bildu, BNG i Más

Madrid. Les tres comparteixen més trets i característiques dels que semblen a primera vista i caldria estudiar-les més en profunditat.

- **Els vents reaccionaris europeus s'assenten a Catalunya: l'auge de l'extrema dreta a casa nostra.** Catalunya sempre ha estat clarament influïda per les idees, dinàmiques i lògiques que venen d'Europa. Aquest cop és la irrupció i consolidació amb força que s'està donant arreu del continent de les formacions ubicades a l'extrema dreta. El 12M ens ha deixat dues formacions d'extrema dreta al nou Parlament: Vox i Aliança Catalana. L'extrema dreta espanyolista millora en vots absoluts però manté els seus 11 escons i l'extrema dreta independentista irromp amb 2 diputats, un per Girona i un altre per Lleida, quedant-se a menys de 4.000 vots d'entrar també per Barcelona i haver alterat el joc de majories actual. El país es troba dividit per una extrema dreta espanyolista forta a la costa i a les grans ciutats i per una Aliança Catalana amb uns resultats excepcionals a pobles i ciutats petites i amb especial incidència a l'Eix transversal que va des de Banyoles a Lleida i travessa tota la Catalunya central. El resultat d'AC és especialment bo en ciutats de l'interior del país abandonades econòmicament i amb forts nivells d'immigració: Figueres, Ripoll, Olor, Vic, Manresa. Un altre punt important és que l'extrema dreta catalana, ja sigui Vox o AC han centrat el discurs en immigració i seguretat i les seves derivades com ocupacions o delinqüència. El tema nacional, ja sigui la unitat d'Espanya o la independència de Catalunya, no han estat un tema important. La islamofòbia és un element que totes dues extremes dretes comparteixen. A més, cal parar atenció en la consolidació i expansió del vot a Vox entre els barris més populars. Tot i que l'extrema dreta està molt lluny del PSC, que és la primera opció en les zones urbanes deprimides i vulnerables, Vox ha escalat fins a la segona o tercera posició en aquests barris i això anuncia una proletarització del vot a l'extrema dreta que acostia Catalunya a altres latituds europees. L'increment de vot popular a l'extrema dreta també ens certifica el canvi de cicle que estem experimentant. Aquests partits també han crescut entre els més joves.
- **Projectes globals contra polítiques d'identitat.** La política identitaria se li ha girat en contra a les esquerres. En un moment en que no hi ha la predominança política que hi havia fa uns anys en certs discursos identitaris com el del feminisme, el de la defensa LGTBI, multicultural o ecologista, aquests elements s'han convertit en ítems pocs mobilitzadors per una societat que vol projectes polítics complets i no la suma de diversos àmbits. Necessitem visions globals de la societat que incloguin tots els segments i sectors desitjats per a un projecte emancipador, no la suma de demandes emancipadores on no hi ha cohesió, ni articulació política real que permeti interpel·lar a la societat en el seu conjunt. Les esquerres nascudes del 15M s'han quedat en aquest punt i es necessita una visió més global dels problemes que tenen les nostres societats avui dia. Sortir

de l'abstracció teòrica i discursiva per poder entendre realment les dinàmiques que s'estan produint a casa nostra. Els partits representen projectes integradors i no identitats concretes.

- **Comuns, base electoral canviant, tendència decreixent i aposta estratègica.** Tot i que caldrà un informe més detallat, com a conclusió general de les eleccions del 12M cal afirmar que el nostre espai està patint dues dinàmiques preocupants que serà necessari de monitoritzar i analitzar en profunditat: cada cop existeix més vot dual cap al nostre espai polític, és a dir, la diferencia entre eleccions, especialment generals i autonòmiques és especialment ressenyable, i la tendència generalitzada és a la baixa però és força preocupant en les eleccions al Parlament de Catalunya on hem fet el pitjor resultat des de 1984. Assumint això, cal fer un plantejament i estudiar a fons la societat catalana en la que ens movem ara mateix perquè ja no explica el moment en que la nostra formació va néixer ni les coordenades on hem fet política fins ara. També cal analitzar amb profunditat qui és la nostra base electoral i qui son aquells sectors que en determinades convocatòries ens fan confiança i en altres no. És obligatori també iniciar un estudi detallat de la pèrdua de presència territorial arreu del país i dels llocs on hem obtingut millor resultats per veure les seves característiques. Si volem aturar la tendència creixent ens cal un procés de reformulació estratègica contundent.